

До 100-річчя створення Українського військово-морського флоту

29 квітня 1918 року. Цього дня на лінкорах, крейсерах, есмінцях та допоміжних кораблях Чорноморського флоту у м. Севастополі були спущені червоні та підняті українські прапори. Для української історії цей день став незабутнім, та вважається днем народження Українського військово-морського флоту.

На хвилі національного підйому українського народу пов'язаному з Лютневими подіями 1917 року, хвиля патріотичних настроїв дійшла до військових частин армії та флоту. Одразу ж після утворення Української Центральної Ради почався процес українізації Чорноморського флоту. Цьому в певній мірі сприяло те, що тільки в російському імператорському флоті на Чорному морі з особового складу моряків було більше двох третин українців. По всьому Чорноморському узбережжю ще з початку ХХ сторіччя поширився

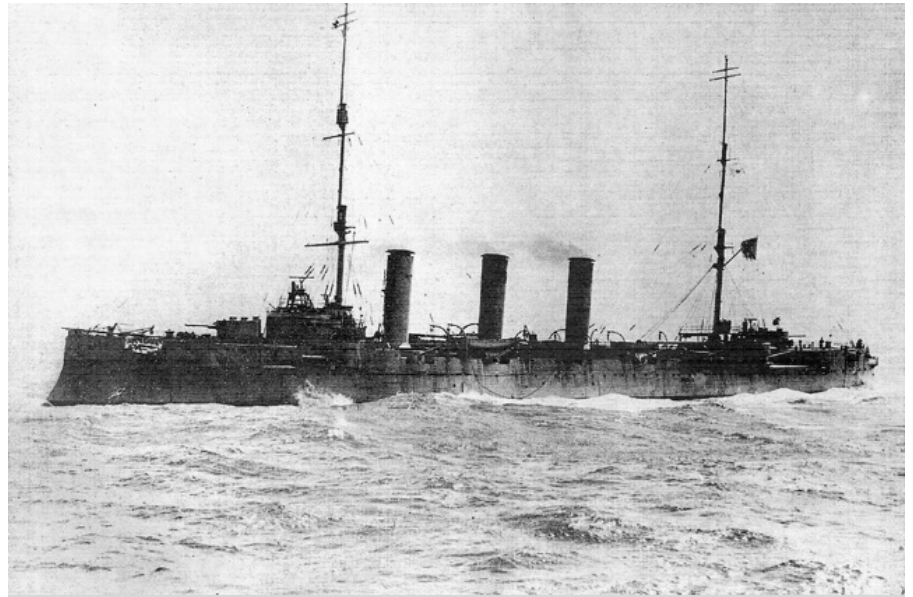
український національно-просвітницький дух. Діяли відділи «Просвіти», українські аматорські театри, бібліотеки. А севастопольська спілка «Кобзар» у березні 1917 року утворила Українську Чорноморську громаду. Головною метою стала українізація флоту, щоб в майбутньому створити на базі колишнього російського чорноморського флоту новий український флот із підпорядкуванням до української влади. Цей рух успішно розвертався, а вже незабаром став масовим. На більшості лінійних кораблях створилися суто українські команди.

Масовою українізація флоту стала після першого всеукраїнського військового з'їзду, на якому висунуто вимогу зробити флот частиною збройних сил автономної України. Вирішувати питання українізації війська та флоту на з'їзді доручили Генеральному Військовому Комітету.

Піднесення українського прапору на Чорноморським флоті, 29 квітня 1918 р.
Художник Леонід Перфецький

На початок осені 1917 року майже повністю українізовані дредноут «Воля», крейсер «Память Меркурия», есмінці «Завидный», «Заветный», «Зоркий» та інші. Спроби підняти синьо-жовтий прапор з початку не мали успіху через супротив командувачів та офіцерів. Лише морські піхотинці севастопольського флотського півекіпажу

Крейсер «Пам'ять Меркурія»

ще влітку мали свого українського прапора з портретом Т. Г. Шевченка. У жовтні 1917 року, першим із кораблів, на щоглі якого замайорів український прапор став есмінець «Завидный». Поштовхом для відкритого переходу флоту на бік Української держави стало проголошення III Універсалу Центральною Радою та утворення Української Народної Республіки. Вже 12 (25) листопада 1917 року на крейсері «Память Меркурия» піднято український прапор. Слідом синьо-жовтий прапор підняв лінкор-дредноут «Воля», найновітніший корабель Чорноморського флоту. До середини грудня більша частина кораблів, окрім міноносної бригади були під українськими прапорами. Тому наступним невідкладним питанням стало утворення українських органів управління флотом. Українською Чорноморською громадою запропонована перша воєнно-морська доктрина. У грудні 1917 року створено морське міністерство - Генеральне секретарство морських справ, який очолив Дмитро Антонович, відомий громадський діяч. Міністерство ухвалює низку важливих законів, а у січні 1918 року «Тимчасовим законом про флот» російській Чорноморський флот оголошує флотом Української Народної Республіки. Але втілити цей закон було неможливо з причини захвату на той час чорноморського узбережжя більшовицькими військами, а з ним – поширенням влади більшовиків на управління військовим флотом.

Не зважаючи на захоплення кораблів більшовиками, українські моряки тримались осібно та не піддавались на вплив їхньої пропаганди. Вже наприкінці лютого 1918 року в деяких командах навіть почали лунати заклики про признание влади УНР.

Після підписання Берестейської угоди пішло визволення України від більшовиків військами УНР, союзними військами Німеччини та Австро-Угорщини.

22 квітня 1918 року частини армії УНР, підтримані німецькими військами звільняють Крим від більшовиків. Вже наступного дня до Севастополя прибуває делегація УНР для проведення переговорів з керівниками флоту про повний перехід Чорноморського флоту під український прапор. Всебічно розгортається українська агітація. На більшості кораблях, де велику частину команд склали українці, пройшли мітинги, на яких виносились постанови про те, що Чорноморський флот є українським.

Кульмінацією тих подій стало 29 квітня 1918 року - найзнаменніша дата в історії українського флоту. Адмірал Михайло Саблін, який погодився прийняти посаду командувача, офіційно оголосив Чорноморський флот флотом УНР та наказав урочисто підняти українські прапори. Це рішення прийняте з урахуванням підсумків делегатських зборів на лінкорі «Воля» та настроїв української більшості команд.

Однак мінливий характер Сабліна та його доброзичливе ставлення до прихильників «єдиної та неподільної» Росії дозволили більшовикам зберегти свій контроль над міноносною бригадою. Прямим порушенням умов Берестейського миру став дозвіл Сабліна на евакуацію кораблів підконтрольних більшовикам з Севастополю. Збаламучені більшовиками команди дредноутів «Воля» та «Свободная Россия» вимагала від Сабліна вивести весь флот до Новоросійська. Тому, в ніч з 30 квітня на 01 травня 1918 року, піддавшись на ці прохання, адмірал сам вивів половину флоту із Севастополя.

В Севастополі під українським прапором залишилися: 7 лінійних кораблів, 3 крейсери, 12 есмінців, 15 підводних човнів, 5 плавучих баз, велика кількість транспортних та допоміжних кораблів. Одним із головних результатів майже півторарічної діяльності Української Чорноморської Громади та українізації флоту стала відмова українських моряків підкорятися підступним наказам Сабліна.

Цей день, 29 квітня 1918 року, став днем тріумфу національної волі й справжнім святом Українського флоту.

У квітні 1919 року Морським Міністерством Української Народної Республіки встановлено прийняти 29 квітня днем Свята Українського Державного флоту та встановити пам'ятну бронзову медаль для всіх учасників тієї історичної події.

Незважаючи на весь перебіг подальших подій, 29 квітня 1918 року увійшло в історію Української держави та зафіксувало появу на міжнародній арені українського військового флоту.